

Respekt i skolan

Elevers och idrottslärares syn på respekt och
samarbete i grundskolans lägre åldrar

Fredrik Andersson

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete (grundnivå) 29:2012
Studiegång ex Idrott fritidskultur och hälsa för skolår F-6 Vt 2012
Handledare: Bengt Larsson
Examinator: Lars Lindqvist

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta forskningsarbete är att skapa en djupare förståelse för hur elever och lärare resonerar kring respekt och samarbete. Forskningsfrågor:

- Hur resonerar idrottslärare kring samarbete och respekt?
- Hur resonerar elever kring samarbete och respekt?

Till detta följde en fördjupning av fenomenet respekt.

Metod

Vid datainsamlingen användes tema-intervjuer av halvstrukturerad kraktär då en intervjuguide användes vid samtliga samtal. Då erhöles svar från 6 st informanter, två lärare och fyra elever, samtliga informanter var antingen lärare för- eller elever i grundskolans yngre åldrar.

Resultat

Resultatet visade att lärarnas resonemang om respekt handlade om att kunna lyssna på eleverna, att man visar varandra lika värde. En av lärarna uppfattade respekt sammanlänkat med beundran som något positivt och respekt sammanlänkat till rädsla som något negativt. Den andre läraren menade att respekt inte är någon obehaglig känsla men att respekt som beundran var missbruk av respekt. En av lärarna nämnde även att eleverna visade respekt då de tog hänsyn till lärarens roll och inte blev för personliga. Eleverna och lärarna hade en liknande uppfattning om samarbete, flera som jobbar eller gör något tillsammans och att någon inte gör allt. Eleverna framförde att ett respektfullt beteende kunde vara att inte handla destruktivt mot andra eller mot miljön, att hjälpa sina kompisar när de behövde och att lyssna på lärarna. Eleverna hade likväl olika resonemang om respekt om vilka beteenden som gav respekt.

Slutsats

I resultatet går det att urskilja att elevernas resonemang är lika på vissa punkter. Det finns även en hel del av elevernas resonemang som skiljer sig åt i komplexitet och skarpsynthet. Denna forskning visar att några elever var bättre än andra på att uttrycka sig. En av lärarna hade ett intressant resonemang kring vad detta kan innebära i verkligheten, de elever som var duktiga på att sätta ord kunde göra samma dumma grejer i alla fall. Det är alltså svårt att veta om elever och lärare verkligen agerar utifrån sina resonemangen. Det behövs troligtvis en mer djupgående forskning som tar hänsyn till kroppsliga uttryck för respekt för att få en holistisk bild av lärares och elevers förståelse av respekt och samarbete.

Nyckelord: Respekt, Samarbete, Lärare, Elever

Innehåll

Innehåll.....	3
1 Inledning.....	4
1.1 Introduktion.....	4
1.2 Bakgrund.....	5
1.2.1 Definition av respekt.....	5
1.2.2 Definition av samarbete.....	7
1.2.3 Ungdomsforskning kring respekt.....	7
1.2.4 Begreppet respekt i skolans styrdokument.....	8
1.3 Teoretisk utgångspunkt.....	9
1.4 Syfte.....	10
2 Metod.....	10
2.1 Val av metod.....	10
2.2 Urval.....	11
2.3 Genomförande.....	12
2.4 Etiska riktlinjer.....	13
2.5 Tillförlitlighetsfrågor.....	14
3 Resultat.....	15
3.1 Hur resonerar idrottslärare kring respekt?.....	15
3.2 Hur resonerar idrottslärare kring samarbete?.....	21
3.3 Hur resonerar elever kring respekt?.....	22
3.3.1 Värderande respekt.....	22
3.3.2 Vårdande respekt.....	25
3.3.3 Anvisande respekt.....	26
3.3.4 Institutionell respekt.....	27
3.3.5 Övrig respekt.....	27
3.3.6 Hur resonerar elever kring samarbete?.....	28
4 Diskussion.....	29
4.1 Analys av lärarnas resonemang kring respekt och samarbete.....	29
4.2 Analys av elevernas resonemang kring respekt och samarbete.....	31
4.3 Gemensam analys och diskussion.....	32
4.4 Metoddiskussion.....	34
5 Käll- och litteraturförteckning.....	35
5.1 Elektroniska källor.....	35
5.2 Övriga källor.....	35
Bilaga 1 Litteratursökning.....	1
Bilaga 2 Intervjuguide.....	2

1 Inledning

1.1 Introduktion

I läroplanen för grundskolan (Lgr 11) framförs det att människans samarbetsförmåga har varit viktig genom tiderna då vi byggde upp och utvecklade olika samhällen (Skolverket, 2011, s. 199). Ett samhälle innebär att flera individer lever tillsammans, inte nödvändigtvis i samma bostad eller på samma gata, men ändå så nära varandra att vad en människa gör kan påverka många andra. För att vi ska kunna leva tillsammans utan att skada varandra måste vi finna någon metod eller något förhållningssätt som förhindrar oss från att utföra medvetet destruktiva handlingar mot varandra. Detta är viktigt då destruktiva handlingar, till exempel mobbing, misshandel eller mord brukar kopplas samman med sänkt livskvalité för den drabbade. Utifrån detta resonemang förstås vikten av att lära våra barn dessa metoder och förhållningssätt. I skolans läroplan uttrycks en mängd mål och förhållningssätt, som reglerar förhållandet mellan de som befinner sig på skolan och den omgivande miljön. Utifrån detta tänker jag mig att fenomenet ”respekt i olika sammanhang” är ett sådant förhållningssätt och ”att respektera” fastställs som en metod. En metod som avhåller oss från att utsätta varandra, den omgivande miljön, för destruktiva handlingar. Läroplanen erbjuder dock ingen definition av ”respekt”. Fenomenet respekt, det jag möter i vårt demokratiska samhälle är ett mångtydligt begrepp, som går att problematisera. Det finns en risk att lärarens och elevens olika perspektiv gör att eleven missförstår vad läraren egentligen förmedlar och omvänt att läraren missförstår vad eleven lär sig. Det finns alltså ett behov av att i skolundervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin respekt under sådana förhållanden att läraren kan visa eleven vad ett respektfullt beteende innebär. I ämnet Idrott och hälsa är följande formulerat i syftesdelen.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. (Skolverket, 2011, s. 51)

I citatet förväntas Idrottläraren ge eleverna möjligheten att utveckla sin respekt och samarbetsförmåga med andra. Detta innebär att idrottläraren har ett större ansvar, att jobba med dessa koncept, än övrig personal inom skolan. Med anledning av detta kan det vara intressant att undersöka hur idrottlärare och elever resonerar kring respekt och samarbete. I

samband med undersökningen finner jag det nödvändigt att utforska fenomenet respekt för att både visa på dess mångtydighet och bringa klarhet i vad det kan innebära.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Definition av respekt

För att närma sig innebörden av fenomenet respekt återges först hur västerländska filosofer, i relativ modern tid valt att förklara begreppet. Dessa begreppsförklaringar blir avgörande för att senare kunna kategorisera och åskådliggöra informanternas resonemang i förhållande till de värderingar som speglar den västerländska kunskapstraditionen. Här följer en översikt över alla de koncept av respekt som jag kommer att gå närmare in på.

Fenomenet respekt	Filosof	Filosof
Respekt som ett enhetligt koncept	Yoshigasaki; Ett allomfattande sinne	
Respekt uppdelat i två koncept	Darwall; Recognition respect, Appraisal respect	Goodman; Respect-due, Respect-earned
Respekt uppdelat i tre koncept	Fienberg; Ängslig och vaksam attityd, Observantia, Reverentia	
Respekt uppdelat i fyra koncept	Hudson; Evaluative respect, Obstacle respect, Directive respect, Institutional respect	
Respekt uppdelat i fem koncept	Dillon; Evaluative respect, Obstacle respect, Directive respect, Institutional respect, Care respect	

Till att börja med tänkte jag återge en förklaring av fenomenet respekt som ett enhetligt begrepp utan uppdelningar. Yoshigasaki (2002) återger fenomenet enligt följande. Respekt innebär att ha ett allomfattande sinne. Det innebär att man varseblir sig själv, både den inre och yttre världen, när man interagerar med någon eller något. Man kommer då upptäcka att

det är omöjligt att förstå andra ting, det är alltid något man inte förstår. Då ändras inställningen till dessa, och man kommer att börja respektera dem.

Det finns sedan en mängd filosofer som ansett det som nödvändigt att dela upp fenomenet på olika sätt. Robin Dillon skriver om hur olika filosofer har valt att förklara fenomenet respekt.

Låt mig nu återge fenomenet uppdelat i två skilda koncept för att sedan beröra definitioner med ytterligare uppdelningar. Dillon (2010) rekapitulerar Darwalls två varianter av respekt, igenkännande respekt (recognition respect) och värderande respekt (appraisal respect).

Igenkännande respekt beskrivs som benägenheten att överväga vilka handlingar som är passande med tanke på de fakta som finns om ett objekt, på så sätt anpassa sitt uppförande utifrån dessa fakta. Objekten kan till exempel vara lagar eller någons känslor. Värderande respekt beskrivs som uppvärderandet av ett objekt till följd av objektets kvalitativa standard, vilken kan skilja sig inom olika kontexter. Det kan till exempel handla om uppskattningen av personliga karaktärsdrag.

Joan Goodman (2009) väljer att dela in respekt i två kategorier, respect-due och respect-earned. Respect-due beskrivs som en typ av moralisk respekt som utgår från mänsklig värdighet, en liberal föreställning om att alla människor oavsett förmåga har ett egenvärde. Respect-earned beskrivs som en typ av respekt vilken utvecklas mellan individer över tid. Här nämns likaberättigande och autonomi som viktiga faktorer vilka bestämmer hur stor respekt individen gjort sig förtjänt av.

Enligt Dillon (2010) finns det filosofer som valt att dela in fenomenet respekt i andra kategorier, Feinberg identifierar tre olika koncept baserade på respekt. Respekt förklaras som en ängslig och vaksam attityd delvis på grund av rädsla. Denna typ av respekt är kopplat till farliga saker eller krafter som är svåra att kontrollera. Respekt kan även benämnas som Observantia, då gäller det den moraliska aspekten, objekt som genom sin egenrätt kräver ett moraliskt övervägande. Denna typ av respekt är kopplat till den respekt som alla människor bör visas, just för att de är människor. Slutligen framförs begreppet Reverentia. Där respekt uttrycks som en upplevelse med inslag av vördnad, som kan inträffa då individen ställs inför något storslaget. Något som påverkar individens fortsatta vilja. Dillon (2010) rekapitulerar Hudsons fyra olika tolkningar. Värderande respekt (evaluative respect) är kopplad till en attityd grundad i aktning och beundran som uppkommer då ett objekt lever upp till en hög standard. Respekt inför hinder (obstacle respect), beskrivs som den attityd där eventuella hinder tas med i beräkningen, ageras utifrån, och på detta sätt gör det möjligt att nå ett slutligt mål. Anvisande respekt (directive respect) beskrivs som intentionen att följa de regler, lagar och önskemål som gäller i den aktuella kontexten. Institutionell respekt (institutional respect)

avser de sociala relationer som finns inom institutioner, där roller och hierarkiska positioner reglerar vilket beteende som anses vara respektfullt. Dessa fyra olika tolkningar följer Dillon (2010) upp med en ytterligare egen tolkning. Vårdande respekt (care respect) vilket beskrivs som uppfattningen att ett objekt har ett djupare, unikt värde vilket gör att detta objekt blir viktigt att bry sig om och skydda.

1.2.2 Definition av samarbete

I denna studie kommer inte begreppet samarbete att problematiseras, därför använder jag Nationalencyklopedins ordbok (Svensk ordbok) vilken ger följande definition av samarbete:

*arbete som bedrivs av två eller flera tillsammans med gemensamt syfte.
(Nationalencyklopedin, 2012)*

Citatet förklarar att ett samarbete sker då en grupp på minst två personer arbetar tillsammans för att uppnå ett gemensamt syfte.

1.2.3 Ungdomsforskning kring respekt

Forskning visar inte enbart på hur filosofer kan resonera, Sari Manninen (2010) återger i sin forskning hur finska ungdomar tänker kring respekt. Utifrån detta finner Manninen ett antal faktorer som tros bidra till ungdomars ökande respekt. Låt mig börja med att återge de olika faktorerna. Våldsamt beteende skapade respekt för våldsmakaren. I denna kategori följer våld, som visats genom slagsmål, rädslan som skapas av hotet att bli utsatt för våld samt normaliserat subtilt våld i form av elaka skämt och retsamt beteende. Utöver detta finns en del andra fysiska resurser, här nämns, att vara bra på sporter, vara stark, snabb, agera på ett tufft sätt, stå upp för sin sak, göra sig hörd, kunna visa upp blåmärken och ärr samt kontrollera sina känslor. En annan viktig faktor utgörs av ungdomarnas materiella resurser, det kan här handla om teknisk aperatur som mobiler, datorer, cyklar, mopeder och pengar samt i de tuffare gängen cigaretter, alkohol och snus. Till dessa faktorer följer en rad socialt orienterade faktorer som stärker respekten för den enskilde ungdomen. Här nämns social förmåga i form av sällskaplighetsförmåga och tillgänglighetsförmåga. Visa lojalitet mot sitt kompisgäng. Aktiviteter som bidrar till formandet av en fientlig miljö genom ömsesidigt, högljutt och omstörtande beteende. Makten att i en grupp kunna omvärdera vilka värden som ska ge respekt. Veta när man ska skryta om eller bagatellisera sina resurser för omvärden. Vara modig och dumdristig samt balansera mellan lagliga och illegala handlingar.

1.2.4 Begreppet respekt i skolans styrdokument

Skolans läroplan lgr 11 ger en annan bild av respekt, begreppet används mestadels i de första kapitlen som återger allmänna mål och förhållningssätt som gäller oavsett vilket ämne eleven deltar i. Nedan återges en mängd citat som klargör hur begreppet används och vilka värderingar som begreppet återspeglar.

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. (Skolverket, 2011, s.10)

Citatet handlar om att alla elever i skolan ska bemötas med respekt, oavsett elev och vad denne presterar.

Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. (Skolverket, 2011, s.7)

Citatet handlar om att utbildningen som skolan erbjuder ska säkerställa att eleverna lär sig respektera mänskliga rättigheter, lagar och förordningar, andra människors egenvärde samt miljön.

Skolans mål är att varje elev [...] respekterar andra människors egenvärde,[...](Skolverket, 2011, s. 12)

Citatet handlar om att skolan ska sträva efter att varje elev lär sig respektera att varje människa har ett värde i sig själv.

Skolans mål är att varje elev [...] visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.(Skolverket, 2011, s. 12)

Citatet handlar om att skolan ska sträva efter att varje elev lär sig att värna om miljön i och runt skolan samt i andra delar av samhället som eleven kommer i kontakt med.

Alla som arbetar i skolan ska [...] visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.(Skolverket, 2011, s. 12)

Citatet handlar om att alla som jobbar i skolan och har ett uppdrag där ska respektera alla andra på arbetsplatsen och följa de lagar och förordningar som riksdagen bestämt.

Läraren ska [...] hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iaktta respekt för elevens integritet. (Skolverket, 2011, s. 16)

Citatet handlar om att läraren har ett ansvar för sina elever, hur de mår osv. Samtidigt har inte läraren rätt att tvinga eleven till att berätta om, eller offentliggöra det som eleven tycker är privat.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. (Skolverket, 2011, s. 51)

Citatet handlar om att idrottsläraren måste erbjuda aktiviteter där eleverna får chansen att lära sig att samarbeta och lära sig vad ett respektfullt beteende innebär.

1.3 Teoretisk utgångspunkt

Den här studien kommer att genomföras i den svenska grundskolan, det betyder att det informanterna berättar bör relateras till denna kontext. Detta går att göra på olika sätt, ett av dessa är att utgå från att det i skolan finns en diskurs som definierar och befäster vem som har makten. Detta för att sedan kunna använda Foucaults maktteori som analysverktyg.

Foucault (1993) framför att makt är tätt sammanbundet med diskurser, tillgång till makten genom diskursen blir det som skiljer den sanna diskursen från den falska. Diskursen använder då utestängningsprocedurer för att definiera och befästa vem som har makten. Här nämns förbudet som en sådan utestängningsprocedur:

Alla vet att man inte får säga allt, att man inte kan tala om vad som helst när som helst och, slutligen, att inte vem som helst får tala om vad som helst. (Foucault, 1993, s. 7)

Den första delen av citatet handlar om att den rådande diskursen definierar vad som är tabu och vad som är fritt att tala om (Foucault, 1993). Nästa del handlar om vilka ritualer, kvalifikationer inom diskursen vilka kan vara beteenden, yttranden, inbördes roller m.m. (Foucault, 1993, s. 28), som skall användas vid olika tillfällen, och slutligen vem som har privilegiet att uttala sig om det rätta och sanna. I det sistnämnda ansas att sanning är kopplat till makt. Foucault nämner viljan till sanning, som ett utestängningssystem inom diskursen. Denna vilja är viktig inom diskursen då själva viljan till sanning hos individerna gör att den som definierar sanningen får makten. Sanningen kan på detta sätt berättiga förbudet och definiera vansinnet (Foucault, 1993, s. 15). Ett ytterligare utestängningssystem utgörs av ett uppdelande av det förnuftfulla och det vansinniga (Foucault, 1993, s. 8). Därefter diskurs förkastas, eller tillskrivs en dold sanning men erkänns aldrig och existerar därför inte. Likväl sker det en gallring bland de talande subjekten inom diskursen.

Ingen kommer in i diskursens ordning om han inte uppfyller vissa krav eller inte från början är kvalificerad för att uppfylla dem. (Foucault, 1993, s. 26)

Det handlar om att kontrollera diskursen, att hindra vem som helst från att få tillgång till den i sin helhet. Vissa områden inom diskursen är öppna, andra är svåra att tränga in i. Genom detta system får de som har tillgång till helheten också tillgång till makten inom diskursen.

Denna kontroll inom diskursen är sammanlänkad med diskursens disciplin:

Disciplinen är en kontrollprincip för diskursproduktionen. Den fixerar gränserna för diskursen genom spelet med en identitet vars form är en ständig reaktivering av reglerna (Foucault, 1993, s. 25-26)

Citatet handlar om att den som vill producera ny diskursrelaterad kunskap måste hålla sig till diskursens interna ritualer d.v.s. ”vara i det sanna”, innan kunskapen verifieras.

De talande subjekten begränsas alltså genom att den som formulerar satsen måste vara ”i det sanna”, innan satsen blir bedömd som sann eller falsk. På detta sett sker en dubbel maktutövning inom diskursen.

1.4 Syfte

Syftet med mitt forskningsarbete är att skapa en djupare förståelse för hur elever och lärare resonerar kring respekt och samarbete.

Detta kan tillsammans med filosofiska resonemang och annan forskning bidra till att skapa en mer nyanserad bild av fenomenen respekt och samarbete.

Forskningsfrågor:

- Hur resonerar idrottslärare kring samarbete och respekt?
- Hur resonerar elever kring samarbete och respekt?

2 Metod

2.1 Val av metod

I mitt val av metod utgick jag från mina forskningsfrågor. De handlade om att förstå resonemang, det kunde vara forskarens, filosofens, lärarens eller elevens. Med tanke på det här valde jag en kvalitativ metod (Trost, 2005, s. 14). Kvalitativa metoder handlar om att förstå något fenomen på djupet. Då jag tänkte försöka förstå olika resonemang utgick jag från att dialog kunde vara en fördelaktig kvalitativ metod. Resonemang uppkommer och utvecklas lättare i dialogens form där det som framförs direkt kan kommenteras. Om någon till exempel berättar om något för mig men använder ett språkbruk eller en gång som jag inte förstår,

då kan jag be om ett förtydligande eller en ytterligare förklaring så att jag lättare förstår. Utifrån detta inriktade jag mig på att använda en kvalitativ metod baserad på dialog. Detta betydde i praktiken att jag på ett eller annat sätt skulle intervjua elever och lärare. Bland intervjumetoder valde jag att använda en fokusintervju (Trost, 2005, s. 22). Det som kännetecknar sådana intervjuer är att de är strukturerade och handlar om ett tema. Denna form passade mig då jag hade två tydliga teman, respekt och samarbete. Denna metod för med sig en del begränsningar, då intervjuer ger omfattande data från relativt få källor går det inte att dra tillförlitliga induktiva slutsatser baserade på forskningsmaterialet (Thurén, 2007, s. 22-25). Det betyder att resultatet inte säger något om att individens resonemang är representativa för det aktuella urvalet (Thurén, 2007, s. 26). Alltså kan jag inte dra tillförlitliga slutsatser om hur alla elever och lärare resonerar kring respekt och samarbete. Jag utgår istället från en deduktiv hypotes (Thurén, 2007), det vill säga, att alla elever och lärare i grundskolan har lärt sig att resonera, och eftersom att mina intervjupersoner är antingen lärare eller elever så borde de kunna detta. Det är här viktigt att min hypotes stämmer inom ramen för min forskning. Detta för att om inte eleven förmedlar några resonemang, exempelvis sitter tyst under hela intervjun, då kan jag inte svara på mina forskningsfrågor. Ett sådant resultat säger inget om hur eleven resonerar eller om eleven ens utvecklat denna förmåga. Detta förhållande tog jag med i beräkningen då jag bestämde mitt urval.

2.2 Urval

När det gällde urvalet av elever utgick jag från ett antal lågstadielklasser då jag fann det mest intressant att undersöka den målgruppen av elever. Det var här viktigt att få ett urval som var intresserade av att svara på frågor, jag eftersökte därför elever som var allmänt intresserade av att bli intervjuade. Det rörde sig alltså om ett strategiskt urval (Kunskapscentrum för hälso- och sjukvården [SBU], 2012), på det sättet att jag medvetet påverkade urvalet så att min deduktiva hypotes, vilken jag byggde frågeställningarna på, skulle ha större chanser att infrias. Övervägandet stod här mellan att själv välja vilken elev som skulle tillfrågas om han eller hon ville medverka i intervjun till att låta klassläraren internt välja elever som visade intresse. Jag valde det senare alternativet. Risken med mitt val är att klasslärarens påverkan ledde till att de elever som valdes ut, valdes just på grund av deras förmåga att resonera på ett sätt som läraren tyckte var önskvärt. Om mina resultat visar att alla elever jag intervjuat säger likadant så skulle man kunna misstänka att det egentligen var lärarens resonemang som

eleverna förmedlade. Hur som helst ansåg jag att den risken var värd att ta då jag på detta sätt kunde dra nytta av klasslärarens djupa kännedom om elevernas personliga status. Valet av idrottslärarna påverkades av en bekvämlighetsfaktor och en förtroendefaktor, då jag ville undersöka hur idrottslärare resonerar var det viktigt att lärarna kände sig bekväma i intervjusituationen. Alltså var det viktigt att välja sådana lärare som kände att de hade ett visst mått av förtroende för mig. Att resonera på detta sätt kan vara problematiskt om läraren medvetet ändrar sina svar utifrån vem som ställer frågorna, utifrån kontexten, men detta problem finns närvarande hur som helst. Jag tänkte då att lärare som känner sig trygga har lättare att prata på, fritt och obehindrat, och därför ge mer uppriktiga resonemang. När jag väl intervjuade, så intervjuades en person i taget vilket berodde på att man i gruppintervjuer måste ta hänsyn till att det kan förekomma grupprocesser som ändrar beteendet hos informanterna. Det kan till exempel bli så att den tystlåtna inte kommer till tals om den pratglada tar över (Trost, 2005, s. 46-47).

2.3 Genomförande

Då jag valt vilka forskningsfrågor jag skulle jobba utifrån och vilken målgrupp som var aktuell så började jag konstruera frågor, jag tog avstamp i lgr 11, genom att jag formulerade några frågor som var kopplade till de mål som inbegriper respekt. Dessa frågor bildade, tillsammans med några frågor om tankegångar kring respekt och samarbete, en allmän frågedel vilken var tänkt att både elever och lärare skulle kunna svara på, dessa frågor omarbetades senare så att alla de ord jag använde var anpassade för de yngre informanterna eller förklarade vid sidan om. Jag utformade sedan ett antal elevfrågor i form av korta historier. Jag utgick här från tidigare forskning om vad ungdomar i Finland uppfattade som respektgivande och involverade dessa faktorer i historierna. Sedan utformade jag ett antal frågor som var kopplade specifikt till idrottsundervisningen och som var tänkte för idrottsläraren, i dessa frågor utgick jag från följande teoretiska perspektiv, behaviorismen, sociala aspekter av lärandet samt Foucaults maktteori. Efter feedback från min handledare genomförde jag en provintervju med en familjemedlem för att lättare kunna reflektera över hur väl frågorna fungerade i praktiken. Jag kom här fram till att jag hade väldigt många frågor vilket resulterade i att jag kortade ner och tog bort de frågor som utgick från behaviorismen och sociala aspekter av lärandet. Jag hade nu skapat en intervjuguide av halvstrukturerad karaktär (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 43). Detta passade mig bra då jag behövde en tydlig struktur med exemplifierade följdfrågor samt de nedskrivna historierna för att kunna få ut maximalt av intervjusituationen. När detta var klart besökte jag berörd skola och inhämtade

tillstånd att genomföra intervjuer från rektorn, och i samband med detta besöket samtalade jag även med några klasslärare. Klasslärarna undersökte sedan om det fanns några elever i deras klass som var intresserade av att bli intervjuade. Medan jag väntade på deras besked intervjuade jag en idrottslärare på skolan, intervjun genomfördes i ett avskilt rum som läraren hade bokad, vilket gjorde att vi inte blev störda och säkerligen inte störde någon annan. Alla mina intervjuer med ett undantag, genomfördes helt utan närvaro av andra än jag själv och den intervjuade och då på liknande avskilda platser i skolan. Då jag använde mig av ljudupptagning i alla intervjuer utom en, där den intervjuade inte ville att jag skulle spel in, underlättades transkriberingen av att varje intervjuad person kunde höras var för sig på respektive ljudfil. Intervjun med den första idrottsläraren varade i 22 minuter och 10 sekunder, den började med att jag upplyste läraren om de etiska riktlinjerna jag använde mig av och läraren samtyckte till dessa. Därefter ställdes frågor utifrån min intervjuguide. De historierna jag tagit fram först och främst för elevernas räkning framfördes ej i den här intervjun. Intervjun med den andra idrottsläraren genomfördes på samma plats och med samma procedur en vecka senare, denna intervju tog 19 minuter och 55 sekunder. Elevintervjuerna genomfördes en efter en då klassläraren i fråga funnit elever som var intresserade. Alla elever jag intervjuade fick i början, innan intervjun startade, förenklad information om de etiska riktlinjerna, och samtliga elever samtyckte till dessa. Det betydde i praktiken att eleven förstod att intervjun var frivillig, elevens identitet var skyddad och att eleven kunde välja att svara pass, oavsett vilken fråga jag ställde. I sådant fall gick jag vidare till nästa fråga. Jag genomförde totalt fem elevintervjuer på mellan 13-21 minuter varav fyra kunde transkriberas.

2.4 Etiska riktlinjer

Under genomförande nämns att jag använde mig av etiska riktlinjer i min forskning. De etiska kraven är: kravet om informerat samtycke, kravet på konfidentialitet och nyttjande (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7,9,12,14). I de fall då jag intervjuade lärare informerade jag dem om vad min forskning avsåg att ta reda på samt inhämtade samtycke till att genomföra intervju med ljudupptagning. När det gällde elevintervjuerna inhämtade jag först informerat samtycke från rektor och sedan från den enskilde eleven innan respektive intervju började. Då elever och lärare var ovetande om vilka specifika frågor jag skulle ställa, var det självklart att de kunde passa på en fråga som de av någon anledning inte ville svara på, och detta redovisas

inte i forskningsresultaten. Jag finner därför att kravet på informerat samtycke uppfylldes till övervägande del (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7, 9).

Deltagarnas integritet var skyddade då informanternas tankar är länkade till anonyma beteckningar som ”elev” och ”lärare”. Allt som uppenbart kan knytas till en speciell plats eller skola har ersatts med bokstaven X för att påvisa att jag vill hålla den informationen okänd. Därmed finner jag att kravet på konfidentialitet till huvudsaklig del är uppfyllt (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). Då jag informerade elever och lärare om att intervjuvaren endast skulle användas i min uppsats anser jag att jag även uppfyllde kravet om nyttjande (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14).

2.5 Tillförlitlighetsfrågor

Det finns en del intern kritik mot den kunskap som produceras i intervjuer, en del av denna kritik kan vara befogad att framföra mot min forskning. Kunskapen som producerades i intervjuerna är ganska individualistisk då jag inte har möjlighet att återge vissa delar av den sociala interaktionen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 314). Vidare kan forskningen uppfattas som alltför orörlig, verbaliserande och kognitivistisk. Jag valt att inte återge eller analysera, skratt, fniss, tonläge, kroppsrörelser och andra sinnesstämningar hos informanterna. Detta för att jag saknar den kunskap och de verktyg som krävs för att tolka detta i förhållandet till de talspråk som informanterna producerar. Detta innebär att graden av trovärdighet sjunker eftersom att både jag, lärarna och eleverna kunde se varandra och vi kunde därför påverkas av varandras kroppsspråk, speciellt hos lärarna då de troligtvis hade den kognitiva kapaciteten att säga en sak men tänka en annan. För att öka trovärdigheten var det därför viktigt för mig att hitta informanter som upplevde en relativt stor trygghet i intervjusituationen så att de hade lättare att framföra sina resonemang. Tillförlitligheten i mina data är ändå relativt hög. Då jag spelade in alla intervjuer, och var noggrann i min transkribering av intervjudata, så stämmer resultatet i rapporten väl överens med vad informanterna framförde. Vidare gav mitt noggranna arbete med frågorna, skapandet av frågor med relevans utifrån tidigare forskning och läroplanens mål samt genomförandet av en provintervju, att de frågor som ställdes resulterade i relevanta svar.

3 Resultat

3.1 Hur resonerar idrottslärare kring respekt?

Nedan redovisas de svar som erhöles från interjvuerne vilka kan bli föremål för senare diskussion, lärarna benämns som L1 och L2 och deras resonemang är återgivna som citat. I citaten har jag medvetet kortat bort utfyllnadsord som "lixom" och "asså". Detta för att jag anser att dessa ord är naturliga ljud som uppkommer då lärarna tänker och formulerar svar, de bör därför inte tillräknas deras egentliga resonemang.

Vad är respekt för dig?

Respekt det finns ju både, respekt låter lite hårt, aa det låter som, har du respekt för mig då går mina tankegångar direkt till, lite maffia faktiskt. Det första, att man pratar lite så, men om man tänker som du pratade om i syftesdelen och det som står i lgr så är det mer att man har lika rättigheter. Att man visar varandra lika värde, skulle jag säga, och att det är jätteviktigt, även fast man är kort, smal, tjock vad som helst.L1

L1 talar om att respekt kan associeras till maffian, men i lgr 11 associeras respekt till lika rättigheter och likvärdighet.

Ett respektfullt bemötande, det är ju lite olika när, mot barn och mot vuxna men, respekt, det är att lyssna till vad barnen har att säga, och är det något som de tycker är viktigt och jag tycker är jättelarvigt så måste jag ändå ta det på allvar. Det är att visa respekt mot barnet.L2

L2 talar om respekt och bemötande, att läraren lyssnar på eleven även då eleven framför till synes larviga resonemang.

Kan du ge något exempel på när en elev visar respekt för en lärare?

Ja, när en elev visar respekt för en lärare, nej men de gör de ju daglig dags, det är nog mina elever jättebra på. När de räcker upp handen eller när de vill något, att de inte är så personliga, att jag inte är deras mamma, det är också en typ av respekt, att de vet min roll så L1

L1 talar om att eleven visar respekt för läraren genom att de följer uppsatta roller och regler som att räkka upp handen och inte bli så personliga.

Ne men det är ju inte respekt på det sättet tror jag, man ser ju ofta de här barnen som man har sagt till, nä men nu räcker det, att de väldigt ofta får, vill vinna tillbaka

respekten kommer frågar, kan jag hjälpa dig med något? Och då har man ju fått, det är att visa respekt, jag kan inte komma på något bra annars. L2

L2 talar om att elever som har blivit tillrättavisade försöker vinna tillbaka respekt från läraren genom att vara hjälpsamma.

Kan du ge något exempel på när en lärare visar respekt för en elev?

Ja, det är ju jätteviktigt, jag kan ju absolut inte kränka någon. Sen, nej men du kommer ju aldrig, jag kommer aldrig att få eleverna att vilja göra någonting om jag skulle kränka eleven, jag visar ju respekt genom att jag inte gör så. L1

L1 talar om att läraren visar eleven respekt genom att inte kränka denne, om eleven blir kränkt så ville denne inte vara med på aktiviteterna.

Vad finns det för likheter och skillnader mellan beundran och respekt?

Ja men då är det inte likvärdigt, då är det någon som ser upp till någon annan, det är ju beundran, och beundran och respekt är ju inte samma sak. Det kan ju vara, men då blir det missbruk av respekt på något sätt egentligen. L1

L1 talar om att beundran blir missbruk av respekt då någon ser upp till någon annan blir förhållandet inte likvärdigt.

Vad finns det för likheter och skillnader mellan rädsla och respekt?

Rädsla då är det ju, då är man ju rädd för någon eller något och det är ju en obehaglig känsla, respekt är ingen obehaglig känsla, respekt för mig är ju inte, det är att visa någon annan värdighet eller vad man ska säga. Det ska ju inte, de är ju egentligen inte så, men om jag nu, vi pratade förut om det här med mafioso så tror jag att de, när man tänker så är det respekt och rädsla, det är det, att de sätter det synonymt. L1

L1 talar om att respekt skiljer sig från rädsla då respekt inte ger någon obehaglig känsla.

Vidare nämns att mafioso använder begreppen synonymt.

Rädsla, ja det är ju baksidan av respekten. Nej, men jag bara tänker respekt, respekt – beundran åt ena hållet, respekt, beundran, positivt och respekt – rädsla, det är ju åt andra hållet. Att man är rädd för någon, att man visar respekt för någon bara för att man är rädd för personen. Det är ju ingen bra respekt, om man säger så. L2

L2 talar om rädsla som en negativ respekt medan beundran är en positiv respekt.

Vad menas med att ha respekt för djuren och växterna i skogen och i vattnet, runt om i Sverige?

Ja, det säger sig självt, Ja men de ska ju, man ska ju inte klampa in, nä men det är ju allemansrätten. Ja, du får inte elda var du vill, du får inte gå på någon annans tomt, det är ju vissa regler som är uppgjorda för att alla ska kunna samarbeta och må bra i naturen, och i Sverige. L1

L1 talar om att man visar respekt i naturen genom att följa de regler som gäller enligt allemansrätten.

Ja då har vi ju allemansrätten. Ne men att ha respekt för, har man pratat om allemansrätten, har man pratat om att man bryter inte grenar, och även om det är så att man kan överleva om man har delat den på mitten så behöver man ju inte göra det och man behöver inte banka sönder 10 sniglar för att se hur de ser ut på insidan, men det är ju respekten för allt levande. L2

L2 talar om respekt för allt levande, som en del av allemansrätten.

Kan du ge något exempel på hur den här möjligheten, möjligheten för eleven att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra, kan skapas i undervisningen?

Ja, med samarbetsförmåga, nä men med respekt är till exempel att man har regler då som är lätta. Att barnen vet reglerna och att jag vet reglerna, att jag uttrycker de, till exempel att man sitter i samlingen då räcker man upp handen, de här reglerna runt gör att respekten blir lättare både för mig och för barnen. Och det är ju en typ av samarbete för att vi ska kunna genomföra vår undervisning så att de ska få göra sina saker som de ska göra. L1

L1 talar om att tydliga och lätta regler underlättar för både lärare och elever, på detta sätt fungerar undervisningen bättre.

Hur kommer respekt och samarbetsförmåga till uttryck i undervisningen?

Ja men om någon elev inte kan så kan, elever och elever försöker ju jag lära att respektera varandra också. Vissa är jättebra på vissa saker, andra är jättebra på andra saker och det gör jag tydligt för eleverna och det är helt ok att vara det, och i och med det så säger jag att man ska respektera varandra som man är. Så att där är det ju viktigt för mig som lärare att säga, inte bara elev mot lärare utan elev mot elev också, där har ju jag en jättestor uppgift. Så tänker jag. Just det här att man är bra på fotboll, och den andra är inte bra på fotboll, för att man har övat mer eller så och då ska man inte göra, reta varandra eller så. Och vissa är bra på annat, och samarbetsförmåga i undervisningen, det är ju, vi har ju mycket lekar eftersom det är lågstadiet så är det mycket lekar och där är det ju väldigt, i hög grad samarbetsförmåga. Så att, lekar skulle jag säga är största delen som det kommer till uttryck i. L1

L1 talar om att man ska respektera varandra som man är, oavsett om den ene är bättre än den andre på fotboll eller något annat. L1 berättar sedan om att samarbetsförmåga kommer till uttryck i lekar.

Där kommer det ju direkt, hur man är mot varandra, hela, så fort de kommer in i omklädningsrummet så handlar det om respekt. L2

L2 talar om att respekt kommer till uttryck under hela lektionen så fort eleverna kommer in i omklädningsrummet.

Hur tänker du kring att eleverna skulle kunna vara ögontjänare när det gäller att visa respekt och samarbeta med varandra?

Någon som smörar. Det är ju lite synd att de, då har de inte riktigt förstått respekt och samarbete, då är det ju inte inne i hjärtat. Dom har hört och de vet att de ska lyda mig eller vad man ska säga då, det vill jag ju inte uppnå, jag vill ju uppnå att de innerst i sitt hjärta vill visa respekt för andra och samarbeta med andra. Så att, det finns säkert barn som gör så men förhoppningsvis så kommer de ju utveckla, och de kommer märka att det är roligt att samarbeta. L1

L1 talar om att en elev som är ögontjänare inte riktigt har förstått respekt och samarbete, att det inte kommer inners inne från dennes hjärta. Vidare talar L1 om att dessa barn förhoppningsvis märker att det är roligt att samarbeta.

Ja, det där eh, det, det var det absolut fulast ordet som fanns när jag var liten, jag vet att på mellanstadiet hade vi en lärare som sa: ögontjänare det är såhär. Det sitter jättedjupt inne. Oj, det är jättefult att vara. Men det är ju, man ser ju direkt, man ser ju direkt i varje klass. Vilka vi har som är ögontjänare i alla dom här som tjuvnyper och som... nej men det är, ja, jag vet inte hur man sätter ord på hur man ser det, men det är mycket kroppsspråk och hur dom får, placerar sej ofta lite bakom någon annan eller lite vid sidan så här, placerar sig gärna här i gråzonen eller helst bakom men jag brukar försöka att ha ryggen fri, inte ha någon bakom. Men hur man ser att de är, men man lär ju känna barnen, det är ju, det är det som direkt, och alla de här barnen som vet precis vad man ska, om det har hänt något. Hur kunde det här hända, ja, ojoj. Ja men det var ju jättekigt att den sa eller den gjorde så här, hur kan vi göra det bättre. Och då har vi alltid de här som alltid vet, som alltid sätter ord, som alltid svarar det fröken vill men som är de som gör precis samma dumma grej i alla fall. Men det är att man lär känna barnen. Det är då man ser det. L2

L2 talar om att det var jättefult att vara ögontjänare. L2 resonerar sedan hur man märker att någon är ögontjänare. Vidare berättar L2 om att elever som är duktiga på att sätta ord på saker, svara rätt, ändå gör dumma saker.

Har respekt en disciplinerande funktion inom din undervisning?

Ja på ett sätt blir det ju det, eftersom att räcka upp handen är ju, ja, för att man ska kunna, för att det ska kunna bli ett bra klimat för alla så behöver vi ha det ja. L1

L1 talar om disciplinerande undervisning som något nödvändigt för att det ska bli ett bra klimat.

Vad innebär respekt inom skolans diskurs?

Ja, just det här med egenvärde, att man är lika värda. Att man visar både skolan och tingen och personerna som vistas i skolan, att det är lika, att det är den värderingen som är, att de är lika värda. L1

L1 talar om respekt som tingens egenvärde enligt skolans diskurs.

Hur tänker du kring eventuella samband mellan respekt och maktstrukturer?

Ja men då hamnar respekt på en annan, på ett annat sätt. Då hamnar respekt på det här att man är rädd. Maktstruktur, då tänker jag, när du sa ordet maktstruktur i samma mening som respekt, då blir det rädsla för mig. Det var bara det som for upp i huvudet på mig. L1

L1 talar om att sambandet mellan maktstrukturer och respekt handlar om rädsla

Hur tänker du kring situationer då en eller flera elever försöker ta kontroll över vilken kunskap som är sann?

Det är intressant faktiskt, för ja säger de så här, nej det var Usain Bolt som sprang snabbare och så säger jag nej, det var Mike Powell säger vi i det loppet. Men vad bra att du säger det, då tar vi, då väcker du deras, då gäller det för mig att gå tillbaka och titta, då måste jag kolla, då får du checka det, vi går och tittar på datorn här direkt eller på något sätt, för då är ju de intresserade av. Då måste de ju vara motiverade till något, då tycker jag att det är bra. Och absolut om jag har fel då är det ännu roligare om jag har fel egentligen. Jo, men på ett sätt är det ju det, för då, det kan jag bjuda på, för om barnen säger, om det nu skulle vara så att Usain Bolt vann i det loppet eller något, då, då får ju det barnet veta att jag kan ha fel och att jag visar respekt för deras egenvärde som jag nu säger, jag men jag visar respekt för, då tror du det, jag kör inte

över dem och säger att så här är det och sen så basta, så att där, det tror jag är bara bra. L1

L1 berättar om vad som händer om någon elev ifrågasätter faktakunskap om löpning. L1 talar om att detta är bra då eleven är motiverad till något. Genom att lyssna till eleven utan att avfärda dennes fakta så berättar L1 att respekt har visats mot eleven.

ja då jösses, där hade vi jordens diskussion om religion här nu, och en muslimsk kille och en kristen kille, djupt troende som då försöker övertyga varandra. Först försökte de övertyga resten av klassen, och det här pågick överallt. På rasterna, i klassrummet, de gick i samma klass också, i klassrummet, överallt, överallt, på fritids, på idrotten, överallt. Men det är bara för att, lalalala så här och de har argument som är, och vi vuxna blir, vi står ju där som, men snälla rara, man får tycka olika. Det är det som, och det här är två invandrarfamiljer, bägge familjerna och det var faktiskt klassläraren som till slut sa att, men vet ni, vet ni vad som är så bra med Sverige? Man får tycka olika. L2

L2 berättar om två elever som försökte övertyga klassen och varandra om vilken religiös tro som var den rätta. Detta pågick överallt i skolan. L2 och klassläraren talade om för eleverna att man får tycka olika.

Hur tänker du kring situationer då en eller flera elever börjar agera som lärare mot någon/några andra elever?

Stopp tänker jag, direkt. Jo för att det är inte deras uppgift. Då har de inte, antingen så förstör de för de andra eleverna, för de kan känna sig kränkta. Dom kan bemöta på ett annat sätt än vad en lärare kan göra. Och sen är det inte deras uppgift, då deras eget lärande kan bli, ja men när jag tänker agera lärare så tänker jag såhär att då säger de till, då blir de bara fokuserade på vad de andra gör för fel, då handlar det inte om vad de gör rätt istället. Men om de nu ska utföra något, han gör fel, han gör så. Ja att de dömer, om de inte har fått en uppgift att vara domare då är det en annan sak. Om jag inte skulle säga något så skulle de barnen få makt över andra elever och det skulle ju inte vara så bra, så tycker jag. L1

L1 talar om att det är viktigt att stoppa elever som försöker agera som lärare då detta inte är deras uppgift. L1 framför att maktförhållandet mellan elever kan ändras, att elever kan känna sig kränkta och att de, de elever som agerar lärare, fokuserar på fel sak då de markerar fel och dömer andra elever.

3.2 Hur resonerar idrottslärare kring samarbete?

De deltagande lärarna fick frågor om samarbete och de redovisas nedan.

vad innebär samarbetsförmåga för dig, hur tänker du kring samarbete?

Att man ger och får, att man. L1

L1 talar om att ge och om att få när denne resonerar kring samarbete.

Vi har ju alla bollsporter, alla lekar, det är samarbete. Nästan vad du än gör på idrotten, i alla fall till större delen i alla fall är ju samarbete, sen är det ju det här individuella också som inte är så, om vi nu ska hoppa och göra en volt då samarbetar du ju inte så, utan då, men när du står i kön samarbetar du ju. L1

L1 talar också om att samarbete ingår i bollsporter, lekar och köbildning, samt nästan allt annat inom ämnet idrott, dock inte då eleven utför individuella moment som volter.

Vad samarbete är, ja det är ju att fungera tillsammans med andra, att inte hamna längst bak och inte göra något, inte vara den som tar för sig och gör allting utan att man kan foga sig. Att man kan lyssna på andra, komma med egna idéer och att, vad ska jag säga, gilla läget ibland, att, det blev inte riktigt som jag ville men det är ok, jag är med ändå, nästa gång kanske jag kan få ta större plats. L2

L2 talar om att samarbete innebär att kunna fungera tillsammans med andra, att man kan foga sig, lyssna, komma med egna idéer och gilla läget ibland.

Kan du ge något exempel på när du har samarbetat med andra?

När jag har samarbetat med andra? Ja, men varje gång jag spelar volleyboll så samarbetar jag. Nä men vi samarbetar ju i stort sätt hela tiden, i lärarkollegiet, har vi ju samarbete kring teman, då jobbar vi tillsammans med temadagar och sådana här saker. Under temaarbetet så har vi alltid temadagar när vi bryter och så har vi olika, antingen stationer eller olika verkstäder som behandlar temat och då får ju vi vuxna jobba tillsammans i grupper som idrottslärare är man ju ofta ganska ensam så det är ju jättekul att få, verkligen få samarbete med andra, höra hur de tänker och hur dom pratar till barnen. Jag tror att idrottslärare har ett mer direkt tilltal till, mm. L2

L2 berättar att denne samarbetar i stort sätt hela tiden. Detta exemplifieras med volleybollträning och interaktion med lärarkollegiet under temadagar. L1 framför att man som idrottslärare är ganska ensam vilket gör samarbetet roligt.

Kan du ge något exempel på hur den här möjligheten, möjligheten för eleven att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra, kan skapas i undervisningen?

Det gör vi ju, så fort jag plockar fram en boll och har ett lag, så har man ju chansen att utveckla samarbete. Eller om man ska bygga fram till en redskapsbana, man ber dem plocka fram och, pointera att visa de goda exemplen, att här, titta vad fint de gjorde när de ställde fram. Det är ett väldigt lätt sätt att få fram samarbete. L2

L2 talar om att eleverna får chans att samarbeta när de utför bollaktiviteter i lag samt bygger redskapsbanor tillsammans.

Har samarbete en disciplinerande funktion inom din undervisning?

Ja, när barnen ska stå i kö, till exempel om de gör vissa saker. L1

L1 talar om att samarbete kan ha en disciplinerande funktion då eleverna står i kö.

3.3 Hur resonerar elever kring respekt?

Elevernas resonemang redovisas här utifrån fem olika kategorier med avseende på Dillons (2010) fem olika koncept av respekt. Denna uppdelning görs för att det ska bli lättare att följa vad eleverna har svarat när det gäller vilken typ av respekt de resonerar kring. För att underlätta överskådligheten kommer jag även att samla elevernas svar så att varje fråga inte upprepas mer än nödvändigt. Eleverna benämns i texten som E1, E2, E3, E4 och forskaren benämns i texten som F. Då elevsvaren oftast är väldigt korta får just dessa resultat stå för sig själva under respektive tema.

3.3.1 Värderande respekt

Mia får alltid bäst resultat av alla i klassen när de gör matteprov, Mikaela har svårt för att räkna och får nästan alltid sämst resultat på matteproven. Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre?

*Det är självklart bra att kunna räkna mycket matte men Mikaela eller vad hon nu hette, kanske är bättre på något annat, men just i matte så ska väl Mia ha lite mer respekt. Bara för att hon är så duktig va. Sen om det kommer till att skriva kanske, kanske Mikaela är jätteduktig och Mia inte är jättebra, Då ska Mikaela få respekt. E1
Mm, jag vet inte på den här. E2
De ska inte reta Mikaela, om man alltid är bäst ska man få lite mer respekt. E4*

Milon står alltid upp för sin sak och vägrar att erkänna att han har fel så länge han inte är helt säker på att han har det. Manfred lyssnar alltid på sin omgivning och han byter lätt åsikt om saker. Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre?

Manford, eller vad han nu heter.E1

Ne, men det är väll lika mycket respekt.E2

Manfred, om man erkänner så är man värd mer respekt.E4

Manfred?(F->E1)

Aa. E1

Varför då då?

Om man har fel måste man ju erkänna att man har fel och inte käfta emot, och säga ne men det där är ju inte, den var ju inte, något sånt. Om man lyssnar och säger jo, jag har nog fel där, då kanske man ska ha mer respekt. Då är man värd mer respekt.

Tycker jag.E1

Men det är väll bara att en har svårt att bestämma sig.E2

Mia hjälper alltid sina kompisar om de har problem med något och frågar om hjälp. Milon hjälper bara sina kompisar om han känner för det även fast de ber om hans hjälp. Är någon av eleverna värda mer respekt än den andre?

Mia är värd mer respekt.E1

Mia kanske ska få mer respekt för att hon är snäll.E2

Mia tycker jag.E3

Mia, hon ställer upp mer. Inte så konstigt om man inte orkar, man behöver till exempel inte bygga sandlott om man inte vill, men man ska hjälpa någon som gjort sig illa.E4

Hur kommer det sig?

Hon ställer upp, då är man värd mer respekt tycker jag.E1

För att hon hjälper till mer bara och Milon, han bara hjälper när han känner för det, och jag tycker man ska hjälpa hela tiden. När dom vill att man ska hjälpa.E3

Pelle och Kalle skojbråkar med varandra, de blir sedan slagsmål och Kalle vinner över Pelle.

Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre?

Ne, dom är värda lika mycket.E2

Nej.E1

Varför då då?

Det är inte coolt att vinna över någon när man helt slåss.E2

Varför inte det då?

Det är väll bådas fel att de skojbråkar och plötsligt ska någon börja slå.E1

Men Kalle vinner över pelle?

Då ska man väll inte visa respekt, eller nä,E1

Osman har alltid på sig märkeskläder och dessutom har han en Smart phone som han kan det mesta om. Pelle har vanliga kläder köpta på rea och en gammal mobil utan pekskärm. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre?

Pelle.E3

Man ska inte reta Pelle, Osman får nog lite mer respekt för att han är snygg. Osman är värd lite mer respekt men Pelle är inte värd mindre respekt.E4

Varför då?(F->E3)

För att då försöker den ande vara såhär jättecool och visa alla hans nya kläder.E3

Och därför Pelle?

Mm, han har ju gamla vanliga kläder.E3

Ger det mer respekt?

Hmm, nja. På ett sätt i alla fall.E3

Kan du ge något exempel på när en lärare visar respekt för en elev?

Ger beröm när elev gjort något bra.E4

Vad menas med att respektera någons egenvärde? Kan du ge något exempel?

Att du ska vara värd något, jag är värd för min mamma. Tex. Om man tar en medalj så är den värd något i sig då man mins att man varit stolt.E4

3.3.2 Vårdande respekt

Vad menas med att ha respekt för miljön i skolan?

Man är en sjyst kamrat till exempel, och gör som lärarna säger och när man kastar saker eller något, miljögrejer, att man kastar inte äppelskrutt på marken och låter det ligga där.E1

Ja, att man inte förstör.E2

Inte kasta skräp på marken. Slänga frukt i komposten.E4

Vad menas med att ha respekt för djuren och växterna i skogen och i vattnet runt om i Sverige?

Man kastar till exempel inte flaskor i skogen, det kan förstöra för djuren och miljön, förstöra väldigt mycket. det blir en massa föroreningar och sådant. Så man ska helst ta med sig skräpet man har, i skogen och ta med det hem och kasta det.E1

Jag vet inte.E2

Inte skräpa ner.E3

Inte förstöra för den. Naturen som vi leker i ska vi inte förstöra.E4

Hur kan man visa respekt för, vad menas med att ha respekt för djuren i skogen? Om du till exempel kommer förbi en myrstack?

Då trampar jag inte sönder hela myrstacken, jag låter den vara.E1

Vad menas då med att respektera någons egenvärde?

Man kanske respekterar att den tycker att det är bra och så, eller till exempel om det där med mamman som tyckte. Ja att den betyder så mycket för henne för det är hennes eget barn men det kanske inte någon annan tycker att det är såhär jättebra eller så men de får respektera att den andra tycker det.E1

Hur tänker du kring respekt?

Typ såhär man ska till exempel typ om en, om man skräpar ner jättemycket, plågar en massa djur och sådant där.E3

Manfred brukar åka till skolan på sin motorcross trots att han är alldeles för liten för att få köra moped. Lisa går till skolan tillsammans med sina föräldrar då de är oroliga för att det ska hända henne något på vägen. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre?

Lisa.E3

Hur kommer det sig?

För att hon är mer miljövänlig och såhär, går istället för att åka med moped eller motorkross.E3

3.3.3 Anvisande respekt

Manfred och Gustav förstör lektionen genom att stöka runt, vara högljudda och samtidigt strunta i lärarens närvaro, om någon säger till dem blir de arga och börjar mobbas. Är Manfred och Gustav värda mer respekt än någon annan i klassen?

Nee.E1

Nej, de är inte värda mer respekt.E2

Nee.E3

Nej, de ska inte få respekt för att förstöra.E4

Varför ska man inte ge dem det?

Man ska inte göra fel för att få respekt. Om man säger till dem är det bra, att de blir arga kan de inte rå för. Men de är inte värda respekt av att de är bråkiga eller sådär.

Det tycker i alla fall inte jag.E1

De gör som man inte ska göra. Hoppa runt och störa.E2

För att det är dem som stökar runt, och de andra sitter och jobbar. Och lyssnar på fröken.E3

Manfred brukar åka till skolan på sin motorcross trots att han är alldeles för liten för att få köra moped. Lisa går till skolan tillsammans med sina föräldrar då de är oroliga för att det ska hända henne något på vägen. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre?

Jaa, den där tjejen som går visar ju hänsyn så hon kanske får mer respekt.E1

Båda kommer till skolan i alla fall, han får ändå inte åka moped.E2

Han har lite respekt kanske.E2

Svårt att säga, Manfred är inte värd mer men han får nog mer. Det är mycket roligare att titta på någon som åker motorkross än att titta på någon som går. Han är absolut inte värd mer respekt om han inte har hjälm, det är ok om han är godkänd. Han får mer respekt om han åker på motorkrossbana då där är mycket gupp och svängar, ej respekt i trafiken då det går mer ut på att inte krascha.E4

Vad får han respekten ifrån?

Sina föräldrar.E2

Är hon värd mer respekt?

Ja, det tycker jag. För man bryter mot lagen är man väl inte värd respekt.E1

3.3.4 Institutionell respekt

Vad menas med att ha respekt för miljön i skolan?

Man är en sjyst kamrat till exempel, och gör som lärarna säger och när man kastar saker eller något, miljögrejer, att man kastar inte äppelskrutt på marken och låter det ligga där.E1

Hur tänker du kring respekt?

Man visar hänsyn till exempel.E1

Att man lyssnar på någon som pratar, att man ... E2

Visa hänsyn, lyssna och inte säga emot.E4

Om man sitter i samling, hur kan man visa respekt då till exempel?

Att man lyssnar och inte stör.E2

Hur kan man visa respekt när man äter eller tar mat?

Att inte tränga sig.E2

Kan du komma på någon situation som man visar hänsyn?

Man lyssnar väll på fröken, börjar inte flamsa .

Kan du ge något exempel på när en elev visar respekt för en lärare?

Mm, att man lyssnar vid samlingen.E3

Lyssnar på lektionen och jobbar bra.E4

3.3.5 Övrig respekt

Osman har alltid på sig märkeskläder och dessutom har han en Smart phone som han kan det mesta om. Pelle har vanliga kläder köpta på rea och en gammal mobil utan pekskärm. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre?

Nee.E1

Varför då?

Det är väll samma saker, och på den där andra skolan så har jag i alla fall hört att i 9:an tycker de det är ballt att ha sådana här gamla mobiler och så, och han är [ohörbart] i 9:an. De är inte värda mer respekt, den där andra killen kanske vill ha men han får inte, medan den andra killen vill ha och får.E1

Det är väll nästan samma sak för båda kan ju ringa i alla fall.E2

Osman kanske får mer respekt för att han har en sådan smartphone och sen kanske han har coola kläder.E2

Kalle är lätt att tala med och han är bra på att få andra elever att skratta och leka, Oskar är lika snäll som Kalle men mer tillbakadragen och det är svårt att leka med honom. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre?

Hm, om Oskar får lite mer respekt kanske han blir lättare att leka med, för att han vågar mer.E2

Kalle kanske får mer respekt.E4

3.3.6 Hur resonerar elever kring samarbete?

Vad kan samarbete vara för något? Hur tänker du kring det?

Man ser till att alla får göra, komma med förslag, allihopa, det är inte bara en som rabblar upp saker som de andra ska göra, alla får komma med förslag. Sen kan man till exempel rösta och så. Så inte någon bestämmer eller så.E1

Att man inte bara gör något själv, att alla får vara med.E2

Att man ska kanske jobba tillsammans. E3

Man är flera och gör något, om en inte klarar något så går de andra in och hjälper.E4

Om inte någon bestämmer, vem bestämmer då? (F->E1)

Alla. Alla bestämmer, eller alla får göra de dom vill om man säger så, alla kan komma med sitt förslag men de måste gå med på att det kanske inte blir det. Alla måste när man samarbetar till exempel, man lyssnar in de andras frågor.E1

Kan du ge något exempel på när du har samarbetat med andra?

Jo det var när vi skulle flytta några madrasser som var speciella, ibland skulle man göra sådär, ibland skulle man säga ja, ja man kommer överens om hur man ska göra.

Att det är rätt svårt om man bara får säga ja.E1

När vi spelade teater. Vi skulle försöka bygga upp ett torn med kaplastavar. Och då skulle någon råka välta det. Och då skulle de som bli arga.E2

I klassen så brukar vi göra i bordsgrupper, sådana här grejer. Och vänskapsarbetet.

Och så till exempel gör man teater eller något.E3

Och då samarbetar ni?(F->E3)

Jo, för att komma överens hur vi ska göra på teatern, vad det ska handla om.E3

Ok, var det röstning eller var det något annat?(F->E3)

Eh, vi så här pratade, kompromissa.E3

4 Diskussion

4.1 Analys av lärarnas resonemang kring respekt och samarbete

Om jag antar att det finns en eller flera diskurser i skolan som definierar och befäster vem som har makten. L1 talar om att en elev som visar respekt vet vilka roller läraren och eleven har, denna ritual befäster lärarens makt så länge läraren definierar rollerna och har makten i åtanke. L1 tänker att respekt kan vara att alla ska visa varandra lika värde, det vill säga att alla har samma rättigheter. Samtidigt beskriver läraren hur elever som försöker anskaffa sig lärarens rättigheter, agera som lärare, blir stoppade direkt. Eleven har alltså en begränsad tillgång till diskursens ordning och läraren är en av de personerna som stoppar eleven från att tränga in i detta område. L1 motiverar detta med att det inte är elevens uppgift, eleven är inte kvalificerad att använda de ritualer som läraren förväntas behärska. Det vill säga att eleven som agerar lärare fokuserar på fel saker, påpeka fel istället för att uppmuntra rätt beteende, andra elever kan känna sig kränkta samt att ett sådant agerande strider mot elevens uppgift. Det kan här tänkas handla om diskursens disciplin. Eleven har rätt att uttrycka sig i egenskap av elev men inte i egenskap av lärare. Det sanna för barnet är alltså att vara elev och för den vuxne att vara lärare. Elevens handlingsutrymme begränsas därmed till elevrollen där läraren bestämmer när eleven får döma sina kamrater. Samtidigt antyder läraren att det inom de rituella ramarna är fritt att ifrågasätta den kunskap som produceras. Detta beskrivs av L1 som någon sorts jakt på sanningen där de inblandade visar varandra respekt genom att lyssna på varandra och gemensamt försöka komma fram till det rätta svaret. Detta resonemang stödjer sig på faktaexemplet om Usain Bolt. L2 beskriver i sin tur hur elever som försökte förankra konfessionell religiös sanning inte bemöttes enligt principen om jakten på sanningen. Istället reducerades elevens sanning till ett tyckande, man får tycka olika. Detta gjorde att elevens kunskapsproduktion reducerades, från att göra anspråk på att definiera det sanna inom diskursen till att enbart definiera individens uppfattning. En uppfattning som låg utanför diskursens disciplin, ”det sanna” och därför inte verifierades. Diskursens disciplin är i detta enskilda fall avgränsat av lagen, 1 kapitlet 6§ i skollagen förmedlar att undervisningen i skolenheter med offentlig huvudman måste vara icke-konfessionell (lagen.nu, 2012). Detta fall avslöjar att läraren i sin tur inte har tillgång till hela diskursens ordning, läraren är bunden

av lagar vilka verkar som förbud mot att bedriva undervisning helt efter eget tycke. Detta innebar att L2 inte hade befogenhet att i rollen som lärare verifiera elevens religiöst värderande kunskap som sann eller falsk.

Om jag återgår till hur lärare tänker kring respekt. L1 förmedlar att beundran blir missbruk av respekt och respekt och rädsla skiljer sig genom att respekt inte ger en obehaglig känsla till skillnad från rädsla. När det gäller beundran tar alltså L1 avstånd från de definitioner av respekt som framför värderande respekt (evaluative respect), genom att kalla detta för missbruk. L1 för också ett känslomässigt resonemang, respekt är ingen obehaglig känsla. Detta resonemang skulle bland annat kunna kopplas till igenkännande respekt, att beteendet ändras med avseende på vad de inblandade visar för känslor. L1 nämner också att respekt kan vara att eleverna vet lärarens roll, detta kan kopplas till institutionell respekt. L1 anser också att respekt är att visa andra värdighet, vilket kan kopplas till respect-due och Observantia. Kopplingar kan även göras till läroplanens värdegrund, i de stycken som belyser människans egenvärde då detta kan tänkas utgöra grundläggande mänsklig värdighet.

L2 resonerar lite annorlunda. L2 talar om beundran som positiv respekt och rädsla som negativ respekt. Detta resonemang kan möjligtvis kopplas till värderande respekt, att ett beteende som baseras på beundran ses som något eftersträvansvärt medan ett beteende baserat på rädsla ses som icke eftersträvansvärt.

När det gällde respekt för djur och växter talade både lärarna om allemansrätten, L1 uttrycker det som att det är vissa regler som är uppgjorda för att alla ska kunna samarbeta och må bra i naturen. Vidare nämndes ett par förbud som ingick i allemansrätten. Allemansrätten skulle kunna kopplas till anvisande respekt, vårdande respekt och institutionell respekt. Lärarna nämner exempel som att inte bryta grenar, krossa sniglar eller elda på vissa ställen. Träden dör till exempel inte av att man bryter en gren men genom att avstå så visar man att trädet har ett djupare unikt värde, vårdande respekt, samtidigt som man faktiskt respekterar den lag som finns, anvisande respekt. Jag har även visat på att det finns text i läroplanen som beskriver skolans mål när det gäller att lära eleven att visa respekt för och hänsyn om miljön, vilket kan tänkas vara institutionell respekt då detta mål tillskrivs elevrollen. Lärarna framför en del andra faktorer i undervisningen som bidrar till att eleverna kan utveckla samarbetsförmåga och respekt. Här nämner L1 att det är viktigt att ha tydliga regler som alla kan följa. L2 nämner att de eleverna får den möjligheten bland annat när de kommer in i omklädningsrummet.

Lärarna uttrycker att man samarbetar inom bollsporter. L1 uttrycker samarbete som ett förhållande där man ger och tar, medan L2 uttrycker det som att kunna fungera tillsammans

med andra. L2 utvidgar sitt resonemang till att samarbete innebär att man ska kunna lyssna på andra och komma med egna idéer. Detta resonemang har stora likheter med ”att ge och ta” då ”ge” skulle kunna tolkas som att framföra idéer eller i övrigt berika någon annan, ”ta” skulle kunna tolkas som att ta åt sig av det någon annan har eller säger.

4.2 Analys av elevernas resonemang kring respekt och samarbete

Vi hittar några tydliga exempel på att det råder en diskurs inom skolan och att den är sammanlänkad med respekt. I scenariot med Manfred och Gustav som stökade runt tyckte ingen av eleverna att de var värda mer respekt än någon annan. Eleverna motiverade bland annat sina svar med att Manfred och Gustav gjorde fel och därför inte förtjänade mer respekt. Detta kan kopplas till diskursens disciplin. Eleverna verkar veta hur en elev ska bete sig för att göra rätt, jobba och lyssna på fröken, och därmed går de att kontrollera genom denna kontrollprincip. Ett annat intressant scenario, då Manfred åker motorkross till skolan medan Lisa går. Två av eleverna svarar att Manfred har eller får respekt när han åker motorkross. En framhåller att han bryter mot lagen och därför inte är värd respekt och slutligen, en framhåller att Lisa borde få mer respekt då hon visar hänsyn. En av eleverna som ansåg att Manfred hade mer respekt motiverade det med att han fick respekt av sina föräldrar. Den andra eleven motiverade Manfreds respekt med att det är mycket roligare att kolla på någon som åker motorkross än någon som går. Eleverna verkar här vara medvetna om att diskursen i skolan inte nödvändigtvis sträcker sig utanför skolans gränser då de talar om föräldrars respekt, respekt för lagen och att Manfred måste vara godkänd för att få köra. Eleverna verkar alltså medvetna om att det även finns diskurser utanför skolan med regler och lagar som gäller på vägen till skolan. Eleverna fick frågor om vad respekt för skolans miljö, och naturen i Sverige innebär. Eleverna svarade nästan uteslutande med att räkna upp vad man inte fick göra. Svaren avslöjar då att eleverna känner till en del av de förbud som finns enligt allemansrätten och genom att respektera dessa förbud, eller i alla fall återge dem visar de en form av anvisande respekt mot statens lagar. Att eleven vet en del om vad som inte är ett respektfullt beteende mot miljö och natur kan också tyda på att eleverna tänker utifrån vårdande respekt. Att naturen har ett djupare värde, och därmed är värd att skydda genom att till exempel inte skräpa ner eller förstöra. Det sistnämnda bekräftas då en av eleverna talar om att Lisa ska få mer respekt för att hon är mer miljövänlig i det tidigare scenariot med Manfred och Lisa. Två av eleverna tänker att man är värd mer respekt om man alltid är bäst i något skolämne vilket framkom i scenariot där Mia är bra på matte. En av eleverna tyckte något

motsägelsefullt att Mia var värd mer respekt men att Mikaela inte var värd mindre respekt. Detta resonemang fungerar om man till exempel utgår från begreppen respekt-due och respect-earned. Att Båda eleverna förtjänar ett visst mått av respekt oavsett vad de presterar, men för att de ska få ytterligare respekt måste de göra sig förtjänt av det genom att prestera. Här kan vi dra kopplingar till skolans diskurs där viljan till sanningen gör att den som definierar sanningen får makten. Att prestera bäst i klassen, reproducera flest sanningar kopplade till matte, skulle kunna resultera i att eleven får tillgång till en större del av makten inom diskursen än vad de andra får.

Alla intervjuade elever har liknande resonemang kring scenariot med Mia som ställer upp för sina kompisar. Samtliga tycker att Mia är värd mer respekt och motiverar det med att ”hon ställer upp mer” och därför är värd mer respekt. På den här punkten bekräftas alltså den finska forskningen om vad som ger respekt. Det bekräftar att psykosociala relationer mellan elever påverkar hur mycket respekt de ger varandra. På denna punkt anses att samarbete kan vara sammalänkat med respekt, Mia som upplevs som mer hjälpsam (vilket kan kopplas till samarbetsvillighet) fick en högre andel respekt från eleverna än vad Milon, som inte var lika hjälpsam, fick.

Vidare kan jag säga att elevernas resonemang om samarbete följde ett mönster. Att samtliga elever anser att samarbete är något som sker mellan flera personer. Vidare anser eleverna att samarbete är en del av en aktiv handling, man jobbar eller gör något tillsammans med andra. Eleverna återger att de har samarbetat med andra när de spelade teater, byggde torn, deltog i vänskapsarbete samt vid lek på idrotten. Detta stämmer väl överens med NE:s definition av vad samarbete är, då dessa aktiviteter vanligtvis går ut på att arbeta tillsammans mot ett gemensamt syfte, vare sig det handlar om att komma framåt i teaterpjäsens handling eller bygga upp ett torn.

4.3 Gemensam analys och diskussion

Det kan vara intressant att tolka lärarnas och elevernas resonemang tillsammans då de faktiskt interagerar i skolans vardag, deras resonemang påverkar varandra i läroprocessen. I de resultaten jag erhållit går att urskilja att elevernas resonemang är lika på vissa punkter, till exempel i scenariot med Gustav och Manfred som förstör, eller Mia som var en bra kompis. En del av dessa har jag redan analyserat. Det finns även en hel del av elevernas resonemang som skiljer sig åt i komplexitet och skarpsynthet. Två av eleverna kunde till exempel svara kring svåra frågor som: Vad innebär det att ha respekt för någons egenvärde? Forskningen

visar alltså på att några elever var bättre än andra på att uttrycka sina tankar. L2 hade dock ett intressant resonemang om de elever som var duktiga på att sätta ord. L2 framförde att dessa elever gjorde samma dumma grej i alla fall. Detta behöver inte vara så konstigt, jag skulle vilja påstå att det inte är något unikt för skolan. Det har till och med hänt mig själv att jag sagt en sak men sedan kommit på mig själv med att göra en annan sak. Detta får konsekvenser, även i min forskning har informanter sagt saker och jag har ingen aning om de verkligen agerar utifrån de här resonemangen. Detta påverkar hur jag som forskare bör se på resultaten, jag bör se dem som just resonemang. De kan hjälpa alla som vill förstå variationen mellan olika människors uttryck men det går inte att statistisk säkerställa svar från ett så begränsat urval (minnesanteckning från föreläsning: Larsson 2012-03-28). Denna forskning kan därför ses som mindre viktig. Men jag skulle vilja hävda att just den här forskningen är otroligt viktig, genom denna kvalitativa forskning ser vi tydligt hur olika människor uttrycker sig. Denna forskning kan alltså visa på något mer än informanternas valfrihet att kryssa för rutor i en enkät. Den kvalitativa forskningen kan återge det unika och på så sätt göra forskningen mer nyanserad. På den här punkten har jag endast rört vid ytan i min strävan att försöka förstå vad respekt och samarbete innebär. Fler undersökningar skulle behövas, och då med betydligt fler verktyg, sådana som kan användas för att analysera kroppsspråk, 55% av människans kommunikation, och tonfall, 38% av människans kommunikation, i förhållande till vad som sägs (kroppsspråk.nu, 2009-2010). Detta för att kunna fånga innebörden av fenomenen i sin naturliga kontext, ett växelspel mellan kognitiv samt kroppslig kunskap. Anledningen till att jag inte gick djupare in på detta område var framför allt att jag saknar den kunskap som behövs för att tolka röstläge och kroppsspråk. Jag hade därför för lite tid för att hinna bekanta mig med och lära mig att behärska de aktuella verktygen inom dessa områden under forskningsprocessen.

Jag har med hjälp av temaintervjuer, studier av forskning och filosofiska resonemang försökt att tränga in djupare i vad respekt och samarbete är och hur elever och idrottslärare resonerar kring dessa begrepp. Jag har erhållit intressanta resonemang om att eleverna utvecklar sin respekt när det sitter i samlings, lyssnar på läraren, lär sig om roller m.m. Jag har också erhållit resultat som förmedlar att idrottslärarna använder sig av lekar, bollspel m.m. För att lära eleverna att samarbeta. Dessa resultat bekräftas av elever, en del av eleverna talar om dessa aktiviteter då de försöker exemplifiera sina erfarenheter av respekt och samarbete. Redan i början av mitt arbete kom jag till insikten att fenomenet respekt var betydligt svårare att få grepp om än samarbete. Arbetets huvudsakliga inriktning och tyng har därför varit att förstå

just detta begrepp. Detta bör absolut inte tolkas som att jag tycker att det ena är viktigare än det andra, båda begreppen står för något som är otroligt viktigt i skolan och i samhället.

4.4 Metoddiskussion

Då jag inte är någon van intervjuare så förde mitt metodval med sig en del svårigheter. Uppenbara risker är att jag som intervjuare begår nybörjarmisstag. Några sådana kan vara att tappa bort vilken fråga man ska ställa härnäst, avbryta informanten för ofta eller för sällan, tala otydligt, uppträda på ett distraherande sätt m.m. Jag blev tvungen att ha lite självdistans och inse att jag aldrig skulle kunna genomföra en perfekt intervju med den lilla erfarenhet jag har. Trots min uppenbara brist på rutin var informanterna över lag välvilligt inställda till att delta, lyssna och svara, och intervjuerna flöt på utan nämnvärda avbrott. Dessutom var det en stimulerande och rolig form att arbeta i. Det finns en mängd saker jag skulle kunnat göra bättre. Till att börja med skulle jag haft en reservplan för den händelse att lärarna jag bestämt intervju med skulle bli sjuka eller av annan anledning inte skulle kunna medverka. Det var just detta som hände vilket försenade mina intervjuer med 1-2 veckor. Dessvärre var jag själv inte i min bästa form och det gjorde att hela processen upplevdes som tyngre än vad den borde ha upplevts. Jag skulle säkert kunnat göra en enkätundersökning men jag bestämde mig ändå för att göra intervjuer, jag berättar mer om varför jag till slut valde temaintervju under val av metod.

5 Käll- och litteraturförteckning

5.1 Elektroniska källor

Dillon, Robin S. (2010) Respect. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2010 Edition)*, Edward N. Zalta (ed.),

<http://plato.stanford.edu/archives/fall2010/entries/respect/>

Hagberg, Marie (2009-2010) *Kroppsspråkets siffror*. Kroppsspråk.nu,

<http://kroppssprak.nu/kroppssprakets-siffror.aspx>

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.

www.skolverket.se

SBU Kunskapscentrum för hälso- och sjukvården (2010) *Inte bara räkna, utan också förstå*.

SBU.se,

<http://www.sbu.se/sv/Vetenskap--Praxis/Vetenskap-och-praxis/Inte-bara-rakna-utan-ocksa-forsta/>

Sveriges Rikes Lag (2012-05-10) www.lagen.nu

Samarbete (2012-05-31). i Nationalencyklopedin. www.ne.se

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet (PDF). Från fronter (GIH)

5.2 Övriga källor

Foucault, Michael (1993): *Diskursens ordning*. Stockholm; Symposion.

Goodman, Joan F. (2009): *Respect-due and respect-earned: negotiating student–teacher relationships*. Ethics and Education.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2 uppl.)

Lund; Studentlitteratur.

Larsson, Bengt (2012-03-28): *kvantitativa metoder, kvalitativa metoder*. Stockholm;

Föreläsning på GIH.

Manninen, Sari; Huuki, Tuija & Sunnari, Vappu (2010): *Earn Yo' Respect! Respect in the Status Struggle of Finnish School Boys*. University of Oulu, Sumeninrinne 8, Haukipudas, 90850 Oulu, Finland

Thurén, Torsten (2007): *Vetenskapsteori för nybörjare*.(2 uppl.) Malmö; Liber AB.

Trost, Jan (2005): *Kvalitativa intervjuer*.(3 uppl.) Lund; Studentlitteratur.

Yoshigasaki, Kenjiro (2002): *En främlings inre resa. Vägar till en ny perception*. Ki No Kenkyukai Sverige.

Bilaga 1 Litteratursökning

Syftet

Syftet med mitt forskningsarbete är att skapa en djupare förståelse för hur elever och lärare resonerar kring respekt och samarbete.

Frågeställningar

Forskningsfrågor:

- Hur resonerar idrottslärare kring samarbete och respekt?
- Hur resonerar elever kring samarbete och respekt?

Vilka sökord har du använt?

respect*, respekt*, student*, school*,teacher.

Var har du sökt?

*Söktjänst via GIH bibliotek (EBSCO) som söker i följande databaser: Academic Search Elite, Teacher Reference Center, SPORTDiscus with Full Text, ERIC, SocINDEX, PsycINFO.

*LIBRIS

*Artikelsökning via SUB, Stockholms Universitets Biblioteks, hemsida.

*Google

Sökningar som gav relevant resultat

EBSCO: respect,school

EBSCO: respect, teacher

Google: respect [fanns på 2:dra sidan]

Kommentarer

Det var inte svårt att hitta information om ämnet men det var svårt att få tillgång till ursprungliga texter från filosofer då de ofta var publicerade i någon tidsskrift som inte var gratis att ta del av.

Bilaga 2 Intervjuguide

Allmänna Ostrukturerade och öppna frågor:

Vad är respekt för dig? (Hur tänker du kring fenomenet respekt?)

Kan du ge något exempel på när: En elev visar respekt för en lärare? En lärare visar respekt för en elev.

Vad är samarbete för dig? (Hur tänker du kring samarbete?)

Kan du ge något exempel på när du har samarbetat med andra, vad gjorde ni då? Vad hände?

Vad finns det för skillnader, likheter mellan respekt, beundran, rädsla?

(utgå från begreppscirklar)

Vad menas med att respektera någons egenvärde? Kan du ge något exempel?

Egenvärde = Att något är värdefullt i sig själv, tex en mamma upplever att sitt nyfödda barn är värdefullt även fast barnet inte kan eller vet något.

Vad menas med att ha respekt för miljön i skolan? (tex; redskapen i gymnasalen, växterna på skolgården)

Vad menas med att ha respekt för djuren och växterna i skogen och i vattnet, runt om i Sverige?

Frågor avsedda för lärare:

Har respekt och samarbetsförmåga en disciplinerande funktion inom din undervisning?

Vad innebär respekt inom skolans diskurs?

Hur tänker du kring eventuella samband mellan disciplinering och respekt?

Hur tänker du kring eventuella samband mellan respekt och maktstrukturer?

Hur tänker du kring situationer då en eller flera elever försöker ta kontroll över vad klassen ska arbeta med?

Hur tänker du kring situationer då en eller flera elever försöker ta kontroll över vilken kunskap som är sann?

Hur tänker du kring situationer då en eller flera elever börjar agera som lärare mot någon/några andra elever?

”Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra.” (Skolverket, 2011, s. 51)

Hur tänker du kring ovanstående citat från syftesdelen? Kan du ge något exempel på hur sådana möjligheter kan skapas?

Har du funderat något kring varför den här rättigheten/skyldigheten endast finns uttryckt i ämnet idrott och hälsa (och inte specifikt i något annat ämne)?

Hur kommer respekt och samarbetsförmåga till uttryck i undervisningen? Kan du ge något exempel?

Hur tänker du kring att eleverna skulle kunna vara ögontjänare när det gäller att visa respekt och samarbeta med varandra?

Frågor till eleven, strukturerade stängda frågor:

Frågor i form av scenarion och kan användas om intervjupersonen har svårt att uttrycka sig, får problem med eller redan svarat på de öppna frågorna.

Pelle och Kalle skojbråkar med varandra, de blir sedan slagsmål och Kalle vinner över Pelle. Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre? Vilken i så fall? Varför?

Osman hotar Areg med spö om han inte gör som han blir tillsagd, tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre? Vilken i så fall? Varför?

Manfred och Gustav förstör lektionen genom att stöka runt, vara högljudda och samtidigt strunta i lärarens närvaro, om någon säger till dem blir de arga och börjar mobbas. Är Manfred och Gustav värda mer respekt än någon annan i klassen? Varför?

Pelle börjar lätt gråta och har svårt att kontrollera sina känslor, Arash gråter aldrig, när han blir ledsen biter han ihop och kontrollerar sina känslor, Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre? vilken i så fall? Varför?

Mia får alltid bäst resultat av alla i klassen när de gör matteprov, Mikaela har svårt för att räkna och får nästan alltid sämst resultat på matteproven. Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre? Vilken i så fall? Varför?

Milon står alltid upp för sin sak och vägrar att erkänna att han har fel så länge han inte är helt säker på att han har det. Manfred lyssnar alltid på sin omgivning och han byter lätt åsikt om saker. Tycker du att någon av eleverna är värd mer respekt än den andre? Vem? Varför?

Osman har alltid på sig märkeskläder och dessutom har han en Smart phone som han kan det mesta om. Pelle har vanliga kläder köpta på rea och en gammal mobil utan pekskärm. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre? Vilken i så fall? Varför?

Aregs föräldrar har invandrat till Sverige från ett land långt borta som heter Armenien. Annas föräldrar är båda födda i Sverige. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre? Vem? Varför?

Kalle är lätt att tala med och han är bra på att få andra elever att skratta och leka, Oskar är lika snäll som Kalle men mer tillbakadragen och det är svårt att leka med honom. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre? Vem? Varför?

Milon ser väldigt bra ut och de flesta av flickorna i klassen tycker han är snygg. Arash ser inte lika bra ut, och flickorna ger sällan honom någon uppmärksamhet. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre? Vem? Varför?

Manfred brukar åka till skolan på sin motorcross trots att han är alldeles för liten för att få köra moped. Lisa går till skolan tillsammans med sina föräldrar då de är oroliga för att det ska hända henne något på vägen. Är någon av eleverna värd mer respekt än den andre? Vem? Varför?

Mia hjälper alltid sina kompisar om de har problem med något och frågar om hjälp. Milon hjälper bara sina kompisar om han känner för det även fast de be om hans hjälp. Är någon av eleverna värda mer respekt än den andre? Vem? Varför?